

ETNOGRAAFIA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 74

ELAMUSISUSTUSEST IV

Lugupeetud kaastööline!

Etnograafia Muuseumis on materjali elamusisustuse kohta väga napilt. Käesolevaga palume saata andmeid Teie ümbruskonna rehielamute kui ka teiste elumajade sisustuse kohta. Selle juures pidage silmas elamusisustuses toimunud pidevat arengut. Uhes paikkonnas on uuendused leidnud vastuvõtmist varem, teises hiljem. Kõige selle kirjeldamisel on vajalik alati anda ka aeg, millal teatud muudatus toimus (näiteks: läinud sajandi 80-ndail aastail, käesoleva sajandi esimesel aastakümnel jne.). Samuti on vaja ära märkida, kas Teie poolt toodud materjalid käivad jõuka või kehviktalu, popsi või taluteenija kohta.

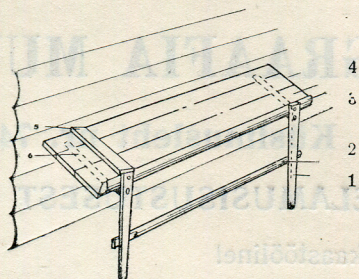
Voodid.

1. Kas mäletate veel rehetoa kasutatud seina külge ehitatud magamisaset? Selle kohalik rahvapärane nimetus (kravat, koigas, polut, labak, lausik, lantsakas, lava, laudu)?

2. Millal oli Teie ümbruskonnas veel kasutusel seina külge ehitatud magamisase? Ja nimelt kus (popsitares, talumajas, kalamajas)?

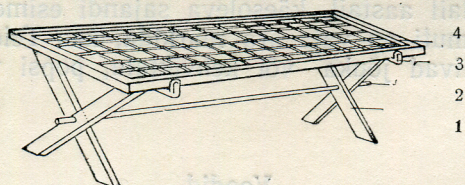
3. Kirjeldage seina külge ehitatud magamisaseme ehitust, eriti tähele pannes: Kuidas kinnitati põikpuud, kas seinapalkide vahele või neisse puuritud aukudesse. Kas magamisasemel oli ka seinaga paralleelselt olev kandepuu, mis kinnitati üht otsa

pidi seina sisse? Kas põhjalauad olid piki või risti magamis-
aset? Kas seinasängil oli ka külge- ja otslauad ja kuidas neid
nimetati (parraslaud, päitsilaud)? Seina külge ehitatud maga-
misaseme üksikosade nimetused andke joonisel 1!

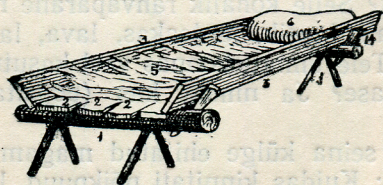

joon. 1.

4. Millal tuli kasutusele neljale jalale toetuv voodi? Selle
kohalik rahvapärane nimetus (ase, süng, oited). Üksikosade
nimetused andke joonisel (küljelaud, parraslaud, otslaud, päit-
silaud)!

joon. 2.

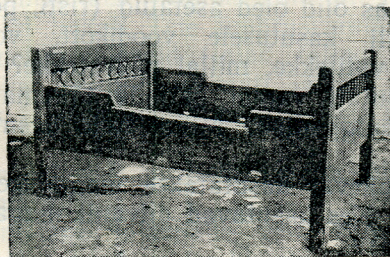

joon. 3.

5. Kas tuntakse joonisel nr. 2 või 3 esitatud lahtikäivat magamisaset, mille põhi toetub kahele ristjalgade paarile? Kuidas sellist magamisaset nimetatakse (raamsäng, magamispukk)? Kirjeldage selle valmistamist! Millal veel viimati sellist sängi valmistati ja kelle poolt kasutati (lapsed, karjapoiss, sulane)?

6. Millist puuliiki eelistati voodi valmistamisel (okaspuu, lehtpuu)?

7. Kas oli kasutusel voodeid, mille ots- ja küljelauad olid ühekõrgused? Millal veel selliseid voodeid kasutati ja kelle poolt?

joon. 4.

8. Kas oli kasutusel joonisel nr. 4 esitatud voodeid, mille küljelauad olid otstelt kõrgemad? Mis tingis sellise voodi valmistamise? Millal selliseid voodeid viimati kasutati?

9. Kuidas ühendati voodi ots- ja küljelaudu varem, kuidas nüüd? Millal tulid kasutusele raudkruvid?

10. Kas põhjalauad olid asetatud voodisse pikuti või risti? Kuhu toetusid põhjalauad?

11. Kas tuntakse ka punutud voodipõhju? Millisest materjalist (kõrkjas, nõör) punuti põhi?

12. Joonistage voodite otslaudu, juurde lisades, millal need on valmistatud?

13. Millal tulid kasutusele treitud kaunistustega voodid?

14. Andke võimalikult rohkesti mõõteid (üldkõrgus, põhja kõrgus, laius)! Lisage juurde nende valmistamise aeg! Püüdke anda võimalikult eri aegadel (näit. vanaisa, isa jne.) valmistatud voodite mõõteid!

15. Millal hakati voodeid värvima? Millist värvi eelistati varem, millist nüüd?

16. Kas abielludes muretses voodi mees või naine? Kas on selles tavas ajajooksul olnud erinevusi ja milliseid nimelt?

17. Millal tulid kasutusele raudvoodid? Kas neid oli ainult üksikuil või kasutati neid rohkesti?

18. Kas tänapäeval valmistatakse vpodeid veel ise kodus, tellitakse tiserilt või ostetakse poest?

19. Kus asus voodi rehetoas, kambris (ahju lähedal)? Tehke skeemjoonis!

20. Kas on magatud ka lahtistel õlgedel, ilma voodikoti ja linadeta? Kuidas olid õled asetatud (risti, põiki)?

21. Millal tuli kasutusele voodikott, voodilina? Millal hakati kasutama vatitekke, millal päevatekke?

22. Mida kasutati varem patjade täiternaterjaliks? Millal tulid kasutusele sulgpadjad? Millal tulid kasutusele padjapüürid?

23. Kas tänapäeval kasutatakse magamiseks ka diivanit? Kus asub diivan? Kes kasutavad diivanit magamiseks (noored, vanemad inimesed)?

Hällid.

24. Hälli kohalik rahvapärane nimetus (kiige, hällu, kätki)!

25. Millisest materjalist valmistati hälli kere? Kas hälli valmistamisel oli erinevusi materjalis poiss- ja tütarlaste hälli juures?

26. Kas Teie ümbruskonnas oli kasutusel vibuhälli? Millal oli viimati näha vibuhälli? Kas esineb veel tänapäeval?

27. Milline oli kõige kohasem puu vibuks? Vibu kohalik rahvapärane nimetus (ritv, nõtv)! Kuidas kinnitati vibu lakke või tala külge (kas tala alla või kinnitati vibu keskkohaga tala küljes olevale konksule)? Kuidas kinnitati häll vibu külge?

28. Kuidas kiigutati vibuhälli (käega või jalaga)? Kas oli jalaga kiigutamisel hällile lisatud nõor kepiga? Kirjeldage selist seadeldist!

29. Joonistage vibuhälle, eriti silmas pidades otsa- ja äärelaudade kujundusi! Kas esines ka kõrgete otsalaudadega hälle?

30. Millises toa osas asus tavaliselt vibuhäll? Kas vibuhälli tõsteti päeval akna alla, viidi õue, heinamaale jne?

31. Kas tuntakse vibuhälli, millel oli ainult põhi ja ülaääre raam, küljed (kere) olid aga riidest? Milline eesmärk oli sellise hälli valmistamisel?

32. Kas tuntakse peergudest või vitstest punutud kerega hälli? Millal neid valmistati?

33. Milline oli vibuhälli põhi (laudadest, kõrkjatest või nõõrist punutud)?

34. Kas on hällile kiigutamise eesmärgil rakendatud ka puuvedrusid? Millal hakati neid valmistama? Kirjeldage puuvedrude valmistamist! Kuidas kinnitati häll vedrude külge?

35. Millal hakati Teie ümbruskonnas kasutama jalashälli? Kuidas nimetati jalaseid (jalad, tallad, kaared)?

36. Millist puuliiki eelistati jalaste valmistamisel?

37. Kas jalased asusid paralleelselt hälli otsaga või külgedega?

38. Kas jalased on hälli kerega ühepikused või pikemad ja mis eesmärgil?

39. Joonistage jalashälle, eriti silmas pidades otslaudade kujundusi! Kas need on ka kirjatud?

40. Kas esines jalashälle, mille sirgekujulise jalase ja kere vahele oli kiigutamise eesmärgil rakendatud raudvedrusid? Millal hakati selliseid hälle valmistama?

41. Kas jalashälle valmistatakse või kasutatakse veel tänapäeval?

42. Kus asus jalashäll päeval, kus öösel?

43. Kes maksva tava kohaselt valmistas lapsele hälli, kas isa või meesvader? Millised kombad on seotud hälli valmistamisega?

44. Millist magamisaset kasutatakse tänapäeval väikelapsele (voodi, vanker)? Millal tuli voodi kasutusele? Kas valmistatakse voodi kodus või ostetakse?

